

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

СУЧАСНІ МЕТОДИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Підручник

За загальною редакцією О.М. Цільмак

Одеса
Фенікс
2017

УДК 343.102 (477)
С 91

Рекомендовано Вченою радою Одеського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 13 від 04 липня 2017 р.).

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора О.М. Цільмак

Рецензенти: **Іщенко А.В.** – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ;
Аркуша Л.Л. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія».

С91 Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник // О.М. Цільмак, О.Є. Користін, О.М. Заєць та ін. // [за заг. ред. О.М. Цільмак]. – Одеса: Фенікс, 2017. – 352 с. – з іл.

ISBN 978-966-928-187-6

У підручнику «Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень» послідовно викладено: суть того чи іншого методу, головну мету методу, правила та умови застосування методу, переваги та недоліки застосування методу, очікувані результати від процесу застосування методу, необхідні матеріали для застосування методу, термін застосування методу; алгоритм застосування методу на етапах його реалізації (підготовчому, основному та заключному).

Підручник буде корисним студентам і слухачам юридичних факультетів ВНЗ, курсантам ВНЗ МВС України, науково-педагогічному персоналу ВНЗ МВС України, працівникам органів досудового розслідування.

УДК 343.102 (477)

ISBN 978-966-928-187-6

© Кол. авт.; 2017

Авторський колектив:

Цільмак О.М., д.ю.н., професор – передмова, підрозділи: 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 5.1.1 та 5.1.4; післямова, термінологічний словник;

Користін О.Є., д.ю.н., професор, заслужений діяч науки та техніки – підрозділи: 3.2, 4.1, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8 та 5.4.1;

Заєць О.М., к.ю.н., доцент – підрозділи: 4.1, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8 та 5.4.1;

Афонін Д.С. – підрозділи 5.1.2 та 5.1.3;

Горбаньов І.М., к.ю.н., с.н.с., доцент – підрозділи: 5.3.2 та 5.4.2;

Кузнєцов В.В. – підрозділи: 5.3.2 та 5.4.2;

Шаптала О.С., д.н. з держ. управ., професор – підрозділи: 3.3, 3.7;

Волобуєв А.Ф., д.ю.н., професор – підрозділ 1.1;

Проценко О.О., к.ю.н. – підрозділ 3.7;

Ханькевич А.М., к.ю.н. – підрозділ 4.2;

Калиновський О.В., к.ю.н., с.н.с. – підрозділ 4.3;

Школьніков В.І. – підрозділ 4.3;

Ісмайлов К.Ю., к.ю.н., доцент – підрозділ 4.4;

Албул С.В., к.ю.н., доцент – підрозділ 4.5;

Федчак І.А., к.ю.н., доцент – підрозділ 4.9;

Талалай Д.В., д.ю.н., доцент – підрозділ 4.10;

Теслюк І.О., к.ю.н. – підрозділ 5.1.5;

Трофименко О.А.С. – підрозділ 5.1.6;

Сокол Р.С. – підрозділ 5.2.1;

Гора І.В., д.ю.н., професор – підрозділ 5.2.2;

Колеснік В.А., д.ю.н., професор – підрозділ 5.2.2;

Семелюк Д.М. – підрозділ 5.3.1.

ЗМІСТ

Передмова	20
Розділ I. Загальнотеоретичні основи методів досудового розслідування кримінальних правопорушень	
1.1. Методи, що використовуються у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень	23
1.2. Загальні положення застосування методів досудового розслідування кримінальних правопорушень	29
1.3. Класифікація методів досудового розслідування кримінальних правопорушень	35
Тестові завдання	47
Питання для самоконтролю	47
Перелік тем науково-дослідних робіт	47
Список використаної та рекомендованої літератури	48
Розділ II. Тактика застосування графічних методів	
2.1. Загальні положення графічних методів	50
Питання для самоконтролю	52
Список використаної та рекомендованої літератури	52
2.2. Тактичні особливості застосування методу «Матрична діаграма»	53
1. Загальні положення методу «Матрична діаграма»	53
2. Алгоритм застосування методу «Матрична діаграма»	59
Практична вправа	61
Питання для самоконтролю	62
Перелік тем науково-дослідних робіт	62
Список використаної та рекомендованої літератури	62
2.3. Тактичні особливості застосування методу «Деревоподібна діаграма»	63
1. Загальні положення методу «Деревоподібна діаграма»	64
2. Алгоритм застосування методу «Деревоподібна діаграма»	65
Практична вправа	67
Питання для самоконтролю	68
Перелік тем науково-дослідних робіт	68
Список використаної та рекомендованої літератури	68
2.4. Тактичні особливості застосування методу Ф. Цвіккі «Багатовимірна матриця»	69
1. Загальні положення методу Ф. Цвіккі «Багатовимірна матриця»	69

2.	Алгоритм застосування методу Ф. Цвіккі «Багатовимірна матриця»	71
	Практична вправа	74
	Питання для самоконтролю	75
	Перелік тем науково-дослідних робіт	75
	Список використаної та рекомендованої літератури	76
Розділ III. Тактика застосування евристичних методів		
3.1.	Загальні положення евристичних методів	78
	Питання для самоконтролю	80
	Список використаної та рекомендованої літератури	80
3.2.	Тактичні особливості застосування методу А.Ф. Осборна «Мозковий штурм»	81
1.	Загальні положення методу А.Ф. Осборна «Мозковий штурм»	81
2.	Алгоритм застосування методу А.Ф. Осборна «Мозковий штурм»	83
	Практична вправа	86
	Питання для самоконтролю	86
	Перелік тем науково-дослідних робіт	86
	Список використаної та рекомендованої літератури	87
3.3.	Тактичні особливості застосування методу М.Ф. Квінтіліана «Евристичні запитання»	88
1.	Загальні положення методу М.Ф. Квінтіліана «Евристичні запитання»	88
2.	Алгоритм застосування методу М.Ф. Квінтіліана «Евристичні запитання»	90
	Практична вправа	92
	Питання для самоконтролю	93
	Перелік тем науково-дослідних робіт	93
	Список використаної та рекомендованої літератури	93
3.4.	Тактичні особливості застосування методу Т. Бьюздена «Карта роздумів»	94
1.	Загальні положення методу Т. Бьюздена «Карта роздумів»	94
2.	Алгоритм застосування методу Т. Бьюздена «Карта роздумів»	96
	Практична вправа	98
	Питання для самоконтролю	98
	Перелік тем науково-дослідних робіт	99
	Список використаної та рекомендованої літератури	99
3.5.	Тактичні особливості застосування методу Р. Ділтса «Уолт Дісней»	100

1.	Загальні положення методу Р. Ділтса «Уолт Дісней»	100
2.	Алгоритм застосування методу Р. Ділтса «Уолт Дісней»	101
	Практична вправа	105
	Питання для самоконтролю	105
	Перелік тем науково-дослідних робіт	106
	Список використаної та рекомендованої літератури	106
3.6.	Тактичні особливості застосування методу Сакіші Тойода «П'ять Чому?»	107
1.	Загальні положення методу «П'ять Чому?»	107
2.	Алгоритм застосування методу «П'ять Чому?»	109
	Практична вправа	111
	Питання для самоконтролю	112
	Перелік тем науково-дослідних робіт	112
	Список використаної та рекомендованої літератури	112
3.7.	Тактичні особливості застосування методу «Інверсія»	113
1.	Загальні положення методу «Інверсія»	113
2.	Алгоритм застосування методу «Інверсія»	114
	Практична вправа	116
	Питання для самоконтролю	117
	Перелік тем науково-дослідних робіт	117
	Список використаної та рекомендованої літератури	117
Розділ IV. Тактика застосування методу «Кримінальний аналіз»		
4.1.	Загальні положення методу «Кримінальний аналіз»	119
	Питання для самоконтролю	122
	Список використаної та рекомендованої літератури	123
4.2.	Тактичні особливості застосування методу «Кореляційний аналіз»	124
1.	Загальні положення методу «Кореляційний аналіз»	124
2.	Алгоритм застосування методу «Кореляційний аналіз»	126
	Питання для самоконтролю	128
	Перелік тем науково-дослідних робіт	128
	Список використаної та рекомендованої літератури	128
4.3.	Тактичні особливості застосування методу «Кластерний аналіз» в IBM i2 Analyst's Notebook	129
1.	Загальні положення методу «Кластерний аналіз» в IBM i2 Analyst's Notebook	129
2.	Алгоритм застосування методу «Кластерний аналіз» в IBM i2 Analyst's Notebook	131
	Практична вправа	131
	Питання для самоконтролю	145
	Перелік тем науково-дослідних робіт	145

	Список використаної та рекомендованої літератури	145
4.4.	Тактичні особливості застосування методу «SWOT-аналіз», як інструменту стратегічного планування	146
1.	Загальні положення методу «SWOT-аналіз»	146
2.	Алгоритм проведення методу «SWOT-аналіз»	149
	Практична вправа	151
	Питання для самоконтролю	152
	Список використаної та рекомендованої літератури	152
4.5.	Тактичні особливості застосування методу «Кримінальний аналіз взаємозв'язків»	153
1.	Загальні положення методу «Кримінальний аналіз взаємозв'язків»	153
2.	Алгоритм застосування методу «Кримінальний аналіз взаємозв'язків»	155
	Практична вправа	157
	Питання для самоконтролю	158
	Перелік тем науково-дослідних робіт	158
	Список використаної та рекомендованої літератури	158
4.6.	Тактичні особливості застосування методу «Аналіз телефонних зв'язків»	160
1.	Загальні положення методу «Аналіз телефонних зв'язків»	160
2.	Алгоритм застосування методу «Аналіз телефонних зв'язків»	162
	Практична вправа	166
	Питання для самоконтролю	166
	Перелік тем науково-дослідних робіт	166
	Список використаної та рекомендованої літератури	167
4.7.	Тактичні особливості застосування методу «Побудова схеми діяльності»	168
1.	Загальні положення методу «Побудова схеми діяльності»	168
2.	Алгоритм застосування методу «Побудова схеми діяльності»	170
	Практична вправа	171
	Питання для самоконтролю	172
	Перелік тем науково-дослідних робіт	172
	Список використаної та рекомендованої літератури	172
4.8.	Тактичні особливості застосування методу «Побудова схеми подій»	174
1.	Загальні положення методу «Побудова схеми подій»	174
2.	Алгоритм застосування методу «Побудови схеми подій»	176

	Практична вправа	177
	Питання для самоконтролю	180
	Перелік тем науково-дослідних робіт	180
	Список використаної та рекомендованої літератури	180
4.9.	Тактичні особливості застосування методу «Оцінка даних»	181
1.	Загальні положення методу «Оцінка даних»	181
2.	Алгоритм застосування методу «Оцінка даних»	183
	Практична вправа	185
	Питання для самоконтролю	188
	Перелік тем науково-дослідних робіт	188
	Список використаної та рекомендованої літератури	188
4.10.	Тактичні особливості застосування методу оцінки ризиків «HAZOP»	189
1.	Загальні положення методу оцінки ризиків «HAZOP»	189
2.	Алгоритм застосування методу оцінки ризиків «HAZOP»	193
	Питання для самоконтролю	195
	Перелік тем науково-дослідних робіт	195
	Список використаної та рекомендованої літератури	195
Розділ V. Тактика застосування методів під час досудового розслідування окремих видів злочинів		
Глава 1. Тактика застосування методів під час досудового розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи		
5.1.1.	Тактичні особливості застосування методу «Сценарне планування» для попередження та припинення скоєння умисного вбивства, що завчасно готується	197
1.	Загальні положення комплексу методів щодо попередження та припинення скоєння умисного вбивства, що завчасно готується	197
2.	Алгоритм застосування комплексу методів щодо попередження та припинення скоєння умисного вбивства, що завчасно готується	202
	Практична вправа	215
	Питання для самоконтролю	215
	Перелік тем науково-дослідних робіт	215
	Список використаної та рекомендованої літератури	216
5.1.2.	Тактичні особливості застосування методу «Реконструкція способу (механізму) скоєння злочину»	217
1.	Загальні положення методу «Реконструкція способу	217

	(механізму) скоєння злочину»	
2.	Алгоритм застосування методу «Реконструкція способу (механізму) скоєння злочину»	221
	Практична вправа	226
	Питання для самоконтролю	227
	Перелік тем науково-дослідних робіт	227
	Список використаної та рекомендованої літератури	227
5.1.3.	Тактичні особливості застосування методу «Реконструкція дій злочинця та потерпілого за слідами крові»	228
1.	Загальні положення методу «Реконструкція дій злочинця та потерпілого за слідами крові»	228
2.	Алгоритм застосування методу «Реконструкція дій злочинця та потерпілого за слідами крові»	230
	Практична вправа	235
	Питання для самоконтролю	236
	Перелік тем науково-дослідних робіт	236
	Список використаної та рекомендованої літератури	236
5.1.4.	Тактичні особливості застосування методу О.М. Цільмак «Діаграма мети та мотивів умисного вбивства»	238
1.	Загальні положення методу О.М. Цільмак «Діаграма мети та мотивів умисного вбивства»	238
2.	Алгоритм застосування методу О.М. Цільмак «Діаграма мети та мотивів умисного вбивства»	240
	Практична вправа	247
	Питання для самоконтролю	247
	Перелік тем науково-дослідних робіт	247
	Список використаної та рекомендованої літератури	247
5.1.5.	Тактичні особливості застосування методу «Криміналістичне прогнозування» під час допиту свідка та підозрюваного за фактом убивства	248
1.	Загальні положення методу «Криміналістичне прогнозування»	248
2.	Алгоритм застосування методу «Криміналістичне прогнозування» під час допиту свідка відносно вбивства	250
3.	Алгоритм застосування методу «Криміналістичне прогнозування» під час допиту підозрюваного відносно вбивства	256
	Практична вправа	261
	Питання для самоконтролю	262
	Перелік тем науково-дослідних робіт	262

	Список використаної та рекомендованої літератури	262
5.1.6.	Тактика застосування методу П. Вака «Сценарне планування» під час побудови та перевірки криміналістичних версій стосовно умисного вбивства	264
1.	Загальні положення методу «Сценарне планування»	264
2.	Алгоритм застосування методу «Сценарне планування»	266
	Практична вправа	276
	Питання для самоконтролю	277
	Перелік тем науково-дослідних робіт	277
	Список використаної та рекомендованої літератури	277
Глава 2.	Тактика застосування методів протидії незаконному збуту товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу	
5.2.1.	Застосування методу додаткового слідоутворення із використанням люмінесцентних речовин під час документування незаконного збуту товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу	278
1.	Загальні положення методу додаткового слідоутворення із використанням люмінесцентних речовин	278
2.	Алгоритм застосування методу додаткового слідоутворення із використанням люмінесцентних речовин	280
	Практична вправа	283
	Питання для самоконтролю	283
	Перелік тем науково-дослідних робіт	283
	Список використаної та рекомендованої літератури	284
5.2.2.	Особливості використання методу «Інфрачервона спектроскопія» для виявлення й дослідження речових доказів	285
1.	Загальні положення методу «Інфрачервона спектроскопія»	285
2.	Алгоритм застосування методу «ІЧ-спектроскопія»	290
	Питання для самоконтролю	292
	Список використаної та рекомендованої літератури	292
Глава 3.	Тактика застосування методів під час досудового розслідування корисливо-насильницьких злочинів	
5.3.1.	Застосування методу особистого пошуку на початковому етапі розслідування корисливо-насильницьких злочинів	294
1.	Загальні положення методу особистого пошуку	294
2.	Алгоритм застосування методу особистого пошуку на початковому етапі розслідування корисливо-	296

насильницьких злочинів	
Практична вправа	299
Питання для самоконтролю	300
Перелік тем науково-дослідних робіт	300
Список використаної та рекомендованої літератури	300
5.3.2. Тактичні особливості застосування методу «Від злочину до злочинця»	301
1. Загальні положення методу «Від злочину до злочинця»	301
2. Алгоритм застосування методу «Від злочину до злочинця»	305
Практична вправа	308
Питання для самоконтролю	309
Перелік тем науково-дослідних робіт	309
Список використаної та рекомендованої літератури	310
Глава 4. Тактика застосування методу «Аналіз прихованих доходів» під час досудового розслідування злочинів економічної спрямованості	
5.4.1. Тактичні особливості застосування методу «Аналіз прихованих доходів»	311
1. Загальні положення методу «Аналіз прихованих доходів»	311
2. Алгоритм застосування методу «Аналіз прихованих доходів»	313
Практична вправа	318
Питання для самоконтролю	320
Перелік тем науково-дослідних робіт	321
Список використаної та рекомендованої літератури	321
5.4.2. Тактичні особливості застосування методу «Від злочинця до злочину»	322
1. Загальні положення методу «Від злочинця до злочину»	322
2. Алгоритм застосування методу «Від злочинця до злочину»	326
Практична вправа	329
Питання для самоконтролю	330
Перелік тем науково-дослідних робіт	330
Список використаної та рекомендованої літератури	330
Післямова	332
Термінологічний словник	333
Алфавітно-предметний покажчик	341
Бібліографічний список	342